

Верховний
Суд

ОБСЕ Організація з безпеки та
співробітництва в Європі

DEUTSCHE STIFTUNG FÜR
INTERNATIONALE RECHTLICHE
ZUSAMMENARBEIT E.V.

ПРОГРАМА

Міжнародний семінар-практикум

Чи є дієвим право людини без права
на його ефективний захист:
питання відшкодування за порушене
право внаслідок визнання акта
неконституційним

---

22 листопада 2024 року
м. Київ

Цілі заходу

Обмін досвідом:

- щодо розгляду та вирішення адміністративними судами справ крізь призму захисту прав людини, гарантованих частиною третьою статті 152 Конституції України, про відшкодування державою шкоди, завданої діями й актами, що визнані неконституційними;
- в аспекті аналізу специфіки судового захисту прав, гарантованих Конституцією України, за відсутності закону про відшкодування державою шкоди, завданої людині діями й актами, що визнані неконституційними;
- у контексті формування національної та зарубіжної судової практики про відшкодування державою шкоди, завданої діями й актами, що визнані неконституційними;
- щодо застосування практики Європейського суду з прав людини, Суду справедливості ЄС в аспекті захисту прав на відшкодування державою порушеного права людини суперечливими нормативними актами

9:30–10:00   **Реєстрація учасників. Вітальна кава**

Відкриття. Вітальні промови

Модератор: **Мирослава БІЛАК**, суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, доктор юридичних наук

10:00–10:25

Станіслав КРАВЧЕНКО, Голова Верховного Суду, кандидат юридичних наук

Ірина КУШНІР, менеджер проєкту Ради Європи «Підтримка судової влади України в умовах війни та післявоєнного періоду», Управління програм співробітництва Ради Європи, кандидат юридичних наук

Олександр ВОДЯННИКОВ, старший проєктний співробітник Програми підтримки ОБСЄ для України, кандидат юридичних наук

Ангела ШМАЙНК, керівниця проєктами в Україні та В'єтнамі Німецького Фонду міжнародного правового співробітництва

Михайло СМОКОВИЧ, голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, доктор юридичних наук

10:25–10:30

Гостьовий спікер

Олександра МАТВІЙЧУК, правозахисниця, Голова Центру громадянських свобод, лауреатка Нобелівської премії миру

Сесія 1. Механізм судового відшкодування державою шкоди відповідно до частини третьої статті 152 Конституції України та обмін міжнародним досвідом

Модератор: **Мирослава БІЛАК**, суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, доктор юридичних наук

Питання для обговорення:

- суть поняття «шкода» в розумінні статей 56, 152 Конституції України;
- визначення порядку та умов відшкодування шкоди в розумінні статті 152 Конституції України як позитивний обов'язок держави;
- проблемні аспекти практичної реалізації приписів частини третьої статті 152 Конституції України;
- умови відновлення порушеного конституційного права на ефективний захист у розумінні частини третьої статті 152 Конституції України;
- практика Європейського суду з прав людини, Суду справедливості ЄС в аспекті захисту прав на відшкодування державою порушеного права людини внаслідок застосування суперечливого нормативного (правового) акта (у разі його невідповідності конституції, закону, міжнародному договору)

10:30–12:30 Спікери:

Відшкодування шкоди, завданої порушенням конституційних прав особи: досвід європейських держав у світлі практики Європейського суду з прав людини

Микола ГНАТОВСЬКИЙ, суддя Європейського суду з прав людини, кандидат юридичних наук

Відшкодування державою шкоди, завданої фізичним або юридичним особам актами і діями, що визнані неконституційними: концептуально-методологічні підходи

Микола КОЗЮБРА, професор кафедри загальнотеоретичного правознавства та публічного права Національного університету «Києво-Могилянська академія», суддя Конституційного Суду України у відставці, член Науково-консультативної ради при Верховному Суді, доктор юридичних наук

Проблеми захисту права, порушеного застосуванням неконституційного закону

Юрій КЛЮЧКОВСЬКИЙ, доцент кафедри загальнотеоретичного правознавства та публічного права Національного університету «Києво-Могилянська академія», член Науково-консультативної ради при Верховному Суді, доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

Грошова компенсація та інші види відшкодування в рішеннях Конституційного суду Хорватії – забезпечення справедливого балансу між інтересами держави та правами осіб

Славіца БАНІЧ, Міжнародний консультант Ради Європи, м. Загреб (Хорватія), суддя Конституційного суду Хорватії у відставці, ексзаступниця члена Європейської комісії «За демократію через право» (Венеційської комісії)

Відповідальність за відшкодування збитків за порушення права Європейського Союзу

Рімвідас НОРКУС, генеральний адвокат у суді Європейського Союзу, суддя Загального суду Європейського Союзу (2019–2024), голова Верховного суду Литви (2014–2019)

Формування практики Конституційного Суду України щодо відшкодування матеріальної чи моральної шкоди, завданої фізичним або юридичним особам актами, що визнані неконституційними

Сергій РІЗНИК, суддя Конституційного Суду України, доктор юридичних наук

Дискусія та обговорення

12:30–13:15 Перерва

Сесія 2. Дієвість конституційного права людини на відновлення порушеного права без можливості його ефективного захисту: способи розв'язання проблеми крізь призму національного та міжнародного аспектів

Модератор: **Мирослава Білак**, суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, доктор юридичних наук

Питання для обговорення:

- судовий захист прав, гарантованих Конституцією України, за відсутності закону про відшкодування шкоди, завданої людині діями й актами, що визнані неконституційними;
- причинно-наслідковий зв'язок між визнанням акта неконституційним і шкодою, заподіяною державою правам людини;
- юридичні інструменти відшкодування порушених прав людини внаслідок визнання акта неконституційним;
- можливість застосування в судових справах принципу правовладдя як інструменту для відшкодування порушених прав (за відсутності закону);
- ефективність процедури перегляду судових рішень за виключними обставинами;
- досвід і практика європейських держав щодо відшкодування порушеного права внаслідок визнання акта неконституційним

13:15–15:15

Спікери:

Правові механізми захисту порушеного права внаслідок визнання правового акта чи його окремого положення неконституційним: проблемні аспекти пошуку оптимальних рішень

Михайло СМОКОВИЧ, голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, доктор юридичних наук

Зворотна дія рішень конституційного суду

Мартін ШТАЙНКЮЛЕР, суддя Федерального адміністративного суду Федеративної Республіки Німеччини

Виконання рішень ЄСПЛ щодо відшкодування шкоди, завданої порушенням прав особи: досвід органів конституційної юрисдикції та судів загальної юрисдикції

Павло ПУШКАР, начальник відділу Департаменту з питань виконання рішень Європейського суду з прав людини Генерального директорату з прав людини та верховенства права Ради Європи, викладач міжнародного та європейського права з прав людини Страсбурзького університету та Українського католицького університету, член Науково-консультативної ради при Верховному Суді, кандидат юридичних наук

Визнання акта неконституційним: процесуальні питання відновлення порушеного права

Віталій УРКЕВИЧ, Секретар Великої Палати Верховного Суду, доктор юридичних наук

Процесуальні наслідки визнання акта неконституційним: огляд окремих проблем

Наталія САКАРА, суддя Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду, кандидат юридичних наук

Дискусія та обговорення

15:15–15:30

Підбиття підсумків. Закриття семінару

- **Михайло СМОКОВИЧ**, голова Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду, доктор юридичних наук
- **Мирослава Білак**, суддя Верховного Суду в Касаційному адміністративному суді, доктор юридичних наук

Захід організовано Верховним Судом за підтримки проєктів Ради Європи «Підтримка судової влади України в умовах війни та післявоєнного періоду», «Посилення судових та позасудових засобів захисту прав осіб, постраждалих від війни в Україні» спільно з Програмою підтримки України ОБСЄ «Підтримка національних стейкхолдерів через покращення доступу до конституційної юстиції» та Німецького Фонду міжнародного правового співробітництва